

21 juni 2023
Utbildningsdepartementet
Ert dnr: U2023/01468

REMISSYTTRANDE ÖVER ÖKAT STATLIGT INFLYTANDE ÖVER STATS BIDRAGET TILL FOLKHÖGSKOLOR OCH STUDIEFÖRBUND

Medborgarskolan står bakom Studieförbunden i samverkans gemensamma remissvar men vill därutöver särskilt betona vissa delar i följande remissvar.

STÄLLNINGSTAGANDE

Medborgarskolan ställer sig **inte** bakom den föreslagna lagändringen om ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund och ser med stor oro på förslaget av tre skäl:

- Den föreslagna lagändringen är framtagen i en ytterst oklar process, under alltför kort tid och på ofullständiga, och delvis helt felaktiga, faktaunderlag
- På regeringens eget uppdrag pågår en Folkbildningsutredning som rätteligen bör utgöra grund för beslut som rör förändringar om framtida statsbidrag till folkbildningen
- Den konsekvensanalys som presenteras i promemorian är mycket ofullständig och saknar en grundlig analys av de långsiktiga effekterna av hur förutsättningarna för att bedriva statsbidragsfinansierad folkbildning kommer att påverkas till följd av den föreslagna lagändringen

VERKSAMHETEN OCH DE EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGARNA

Beskrivningen av studieförbundens ekonomi i promemorian är både ofullständigt och kraftigt missvisande. Det är mycket oroande om det är denna bild av ekonomin som ska vara vägledande och utgöra underlag för framtida, mycket centrala, beslut om folkbildningens finansiering. Till skillnad från beskrivningen i promemorian så är studieförbundens folkbildning i en snabbt ökande grad kraftigt underfinansierad. De statliga anslagen har inte räknats upp sedan 2016 och har därmed urholkats med 25 procent redan innan den nuvarande inflationen. Till det kommer flera decennier av neddragningar i anslag från landets kommuner och regioner. Medborgarskolans ekonomiska resultat de senaste fem åren visar på ett underskott med minus 18 miljoner kronor och därutöver en neddragning av fastanställd personal med ca 36 årsarbetskrafter. Sammantaget med årets löneavtal, som innebär en höjning med 7,4 procent över två år som helt saknar täckning, är vi i ett läge där ytterligare neddragningar troligen blir nödvändiga. Vi ser bland annat att det finns en stor risk att viktig infrastruktur med lokaler och personal i landets mindre kommuner behöver avvecklas.

Medborgarskolan har i dag en väl utbyggd infrastruktur med lokaler, personal och verksamhet i 157 av Sveriges kommuner. En infrastruktur som ger en stabilitet över tid till det lokala föreningslivet och som utgör viktiga kontaktytor och kommunikationskanaler mellan myndigheter, organisationer och civilsamhället. Utan vår närvaro försvinner en stor del av den nödvändiga infrastrukturen som gör det möjligt för bland annat ungdomar och äldre att få stöd och hjälp hos vår lokala personal. Inte minst i socioekonomiskt utsatta områden. Vår lokala närvaro är också en förutsättning för de viktiga dialoger som förs och de samarbeten som vi har byggt upp med Sveriges kommuner under de senaste åttio åren. Det här är en infrastruktur som behöver finnas över tid och som kräver ett långsiktiga åtaganden. Vidare riskerar en fortsatt urholkning av studieförbundens finansiering leda till en allt sämre möjlighet för kommunerna att få stöd från studieförbunden vid behov av snabba insatser. Ett exempel i närtid på detta är mottagandet och omhändertagandet av ukrainska flyktingar. Medborgarskolan ser med stor oro en utveckling där kortsiktiga ekonomiska utspel ställer verksamheter inom folkbildningen mot varandra och det riskerar att få långt större konsekvenser än vad som framgår av den allt för bristfälliga analysen i promemorian.

PÅGÅENDE UTREDNING OCH PROCESSER

Medborgarskolan anser att den föreslagna lagändringen inte bör föregripa det förändringsarbete som pågår och de uppföljningsåtgärder som initierats som ett resultat av studieförbundens eget kvalitetsarbete, Folkbildningsrådets kvalitetsstärkande insatser, Riksrevisionens granskning samt folkbildningsutredningen. Under 2022 har Folkbildningsrådet och studieförbunden, gemensamt och var för sig, fortsatt arbeta intensivt för att säkra kvaliteten i den verksamhet som genomförs och rapporteras för statsbidrag. Samtidigt har Folkbildningsrådet sett över villkor och system för fördelning av statsbidrag.

Medborgarskolan anser att den föreslagna lagändringen måste bedömas sammantaget med de genomgripande förändringar som kommer med ett helt nytt fördelningssystem mellan och inom studieförbunden. Det framkommer inte heller i promemorian hur de omfattande

förändringar som redan vidtagits avseende styrning och uppföljning av studieförbundens folkbildning har tagits i beaktande när den föreslagna lagändringen har beretts. Alla dessa parallella processer skapar en stor osäkerhet och en otydlighet för folkbildningen gällande dess framtid. Det försvårar vår möjlighet att planera långsiktigt. Vi anser att folkbildningsutredningen måste få möjlighet att fullfölja sitt uppdrag och att regeringen först därefter tar ställning i frågan om fördelningen av statsbidraget.

KONSEKVENSER

Medborgarskolan anser, till skillnad från konsekvensbeskrivningen i promemorian, att den föreslagna lagändringen kommer att medföra allvarliga konsekvenser för den statligt finansierade folkbildningen. Vi anser att det är ett rimligt förfarande vid framtagandet av ett lagförslag att det görs en ordentlig konsekvensutredning vilket vi saknar i den aktuella promemorian.

Till skillnad från vad som beskrivs i promemorian så fyller studieförbunden en viktig roll på arbetsmarknadsområdet. Medborgarskolan har organisationen och kompetensen att medverka till en ökad integration i hela samhället. Många av våra studiecirklar över hela landet handlar om kompetensutveckling för personer som står långt från arbetsmarknaden. Språk, svenska, cv-skola, bokföreläsning och ekonomikurser, det är folkbildning som ger verktyg att bättre klara sig i samhället och på arbetsmarknaden. Vår verksamhet öppnar vägar från studiecirklar till arbete eller vidare studier. Med de nya bidragsvillkoren ser vi dessutom ett förstärkt och fördjupat uppdrag i utbildningskedjan med längre utbildningar för målgruppen arbetslösa. Vi saknar helt en analys av de långsiktiga konsekvenserna kring finansiering av studieförbundens viktiga och utökade arbetsmarknadsuppdrag. Ett uppdrag som dessutom förstärks med de nya villkor för statsbidrag som Folkbildningsrådet i dagarna fattat beslut om.

Vidare saknar Medborgarskolan en analys i remissunderlaget som beskriver på vilket sätt det ökade statliga inflytandet kommer att säkerställa att folkbildningens målgrupper fortsatt är bredare än målgruppen för vuxenutbildningen. Förslaget i promemorian kommer kraftigt kringkärna folkbildningens möjlighet att bidra till den statliga folkbildningspolitiken – att ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Den finansiella fördelningen av den samlade folkbildningspolitiken behöver ligga nära verksamheten och med armlängds avstånd till politiskt inflytande, på samma sätt som gäller för till exempel MUCF.

AVSLUTNINGSVIS

Demokratiarbetet är viktigare än på länge. Det är ett gemensamt arbete där det offentliga och civilsamhällets organisationer behöver vara starka tillsammans. Inte minst i ljuset av det alltmer tilltagande våldet i de socioekonomiskt utsatta områdena i Sverige. Studieförbund och folkhögskolor är, och har alltid varit, starkt förknippade med demokratis utveckling i Sverige. Folkbildningens position i utbildnings-, kultur- och civilsamhället gör den till en viktig del av samhällets demokratiska struktur och utgör en stor del av det svenska civilsamhället. Studieförbunden och Folkhögskolorna har en gemensam uppgift att bedriva den statligt finansierade folkbildningen som består av tre samhällsfunktioner; som folkrörelse, som vuxenutbildare och som kulturbärare. Studieförbunden och folkhögskolorna **kompletterar** varandra i dessa tre funktioner och utgör **tillsammans** den folkbildning vars syfte, mål och styrning har utformats av politiken.

Folkbildningsrådet verkar i myndighets ställe för att genomföra den politik som har beslutats av riksdag och regering gällande folkbildningen genom att fördela statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Genom att staten inte detaljstyr stödet till folkbildningen upprätthålls också en formell och principiell gräns mellan staten och folkbildningen. Att frånta Folkbildningsrådet en väsentlig del i deras förvaltningsuppdrag anser vi är att frångå den viktiga principen om armlängds avstånd. Med detta lagförslag riskerar också en mycket kraftig försvagning av en vital del av det svenska civilsamhället i en tid då resurserna tvärtom skulle behöva förstärkas och samarbetet fördjupas.

Cecilia Brinck
Förbundsordförande

John Weinerhall
Ledamot i förbundsstyrelsen